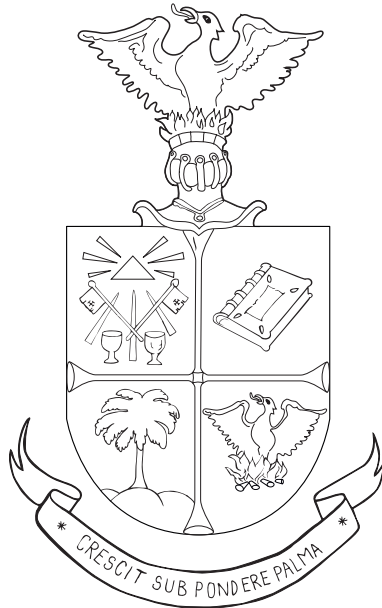

Glossa Iuridica

IX. évfolyam, 3-4. szám

Budapest, 2022

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

SZERKESZTŐBIZOTTSÁGI ELNÖK:

Miskolczi Bodnár Péter

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI:

Antalóczy Péter, Birher Nándor, Böcskei Elvira, Bruhács János, Csáki-Hatalovics Gyula, Cservák Csaba, Czine Ágnes, Dobrocsi Szilvia, Domokos Andrea, Homicskó Árpád Olivér, Jakab Éva, Kukorelli István, Kun Attila, Liviu Radu, Miskolczi Bodnár Péter, Móré Sándor, Osztovits András, Pulay Gyula, Rixer Ádám, Erik Stenpien, Stipta István, Szabó Imre, Szalma József, Szuchy Róbert, Tamás András, Tóth András, Tóth J. Zoltán, Törő Csaba Attila, Trócsányi László, Udvary Sándor

FŐSZERKESZTŐ:

Rixer Ádám

FŐSZERKESZTŐ-HELYETTESEK:

Homicskó Árpád Olivér, Szuchy Róbert, Udvary Sándor

SZERKESZTŐK:

Boóc Ádám, Cservák Csaba, Domokos Andrea, Stipta István

Olvasószerkesztő:

Nagy Péter

ISSN 2064-6887

Kiadja:

A Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara

Felelős kiadó: Prof. Dr. Miskolczi Bodnár Péter, dékán

A kiadvány nyomdai munkálatait előkészítette:

Patrocinium Kiadó

A SKÓT BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI RENDSZER ÉS SZERVEZET

VELKEY DÁVID
doktorandusz (KRE ÁJDI)

Absztrakt

A börtönügy, mint tudomány a 19. és 20. század fordulóján alakult ki, fejlődéstörténete azóta számos fordulatot vett. Mára a tudomány komplex vizsgálódási fókuszokkal rendelkezik, melyek körébe tartoznak a büntetés-végrehajtási rendszerek összehasonlító vizsgálatai is. A tanulmány ennek szellemében egy olyan ország büntetés-végrehajtási rendszerét mutatja be, amely mind jogrendszerében, mind jogtörténeti előzményeiben lényegesen eltér a hazai rendszertől. Áttekinti a skót börtönrendszer felépítését, a vonatkozó jogszabályokat, az intézményrendszert, valamint annak működését, illetve a szabadságra bocsájtás és az utógondozás gyakorlatát. Következtetéseiben párhuzamot von a hazai rendszerrel, de kiemeli az attól való eltéréseket is. A szerző amellet érvel, hogy más országok büntetés-végrehajtási rendszereinek megismerése segítheti további összehasonlító vizsgálatok előkészítését.

Kulcsszavak: büntetés-végrehajtás, modellek, common law

Abstract

Prisons as a science emerged at the turn of the 19th and 20th centuries, and its development has taken many turns since then. It now has a complex focus of study, including comparative studies of prison systems. In this spirit, this study presents the penitentiary system of a country which differs substantially from the Hungarian system, both in its legal system and in its legal history. It reviews the structure of the Scottish prison system, the relevant legislation, the institutional system and its functioning, as well as the practices of release and aftercare. The conclusions draw parallels with the domestic system, but also highlight differences. The author argues that knowledge of the prison systems of other countries can help to prepare the ground for further comparative studies.

Keywords: penal enforcement, models, common law

1. Bevezetés

Az Európai Unióban a büntetés-végrehajtási szervezetek jogi szabályozása az egyes tagállamok feladata, így ezek alapvetően a belső jog részei. A büntetés-végrehajtással szembeni egyik legfontosabb elvárás kétoldalú, mivel amellet, hogy a fogvatartottak igazságos és méltányos bánásmódban kell, hogy részesüljenek, ugyanúgy elvárás a társadalom részéről, hogy szigorú, és visszatartó erejű is legyen a végrehajtás. Tanulmányom célja annak a bemutatása, hogy a fent említett egységesítési célok mellett a szabadságvesztéssel járó büntetéseket milyen módon hajtják végre, illetve milyen szervezet felelős a végrehajtásáért egy olyan országban, amelynek mind jogrendszere, mind jogtörténeti előzményei jelentősen különböznek a magyar rendszertől. Tanulmányomban a skót börtönrendszert mutatom be, kitérve annak felépítésére, a kapcsolódó jogszabályokra, az intézményrendszer működésére, valamint az utógondozás gyakorlatára. Az alábbi táblázat a skót börtönrendszerhez kapcsolódó legfontosabb statisztikai adatokat mutatja.

Ország	Egyesült Királyság: Skócia
Felelős minisztérium	Skót Igazságügyi Minisztérium
Büntetés-végrehajtási szerv	Skót Börtönszolgálat
Weboldal	http://www.sps.gov.uk
Teljes börtönpopuláció (beleértve a tárgyalás előtt állókat/vizsgálati fogságban lévőket)	7 408 fő (2022. 08. 26-i adatok)
Börtönpopulációs ráta (100,000 lakosra vetítve)	135 (becsült lakosság 2022. augusztusában:5,47 millió)
Előzetes letartóztatásban lévők / vizsgálati fogságban lévők (a teljes börtönpopuláció százalékában)	29.0% (2022. 08. 26-i adatok)
Női fogvatartottak (a teljes börtönpopulációszázalékában)	3.7% (2022. 08. 26-i adatok)
Fiatalkorúak / kiskorúak (a teljesbörtönpopuláció százalékában)	0,1% (2022. 08. 26-i adatok – 18 év alattiak)
Külföldi fogvatartottak (a teljes börtönpopuláció százalékában)	3,9% (2016. 09. 01-i adatok)
Intézmények száma	15 (2022)
A börtönrendszer hivatalos kapacitása	7 725 (2021. január 31-i adatok)
Kihasználtsági szint (a hivatalos kapacitásalapján)	96.3% (2021. január 31-i adatok)

1. táblázat: Összefoglaló táblázat a skót börtönrendszerről. Forrás: World Prison Brief¹

1 <http://www.prisonstudies.org/country/united-kingdom-scotland> (2022. 08. 22.)

2008	7,741	150
2010	7,806	150
2012	8,212	155
2014	7,819	146
2016	7,611	141
2018	7,595	140
2020	7,004	128

2. táblázat: A börtönpopuláció változása az elmúlt évtizedekben (év, összpuláció, börtönpopulációs ráta). Forrás: World Prison Brief.

2. A skót büntetés-végrehajtási rendszer felépítése

A skót börtönökért politikailag az igazságügyi miniszter felel. A mindennapos működéssel kapcsolatos teendőket a Skót Börtönszolgálat (Scottish Prison Service, SPS) látja el, ami a skót parlament szakminisztereinek tartozik felelősséggel.

A skót börtönök többsége állami fenntartású, bár vannak olyan rendelkezések, amelyek lehetővé teszik a börtönök kiszervezését magánszervezetekhez. Az állami fenntartású börtönök a Skót Börtönszolgálat felügyelete alá tartoznak, amelyet a Börtön Tanács (Prisons Board) vezet élén a főigazgatóval. Minden állami börtönnek van egy büntetésvégrehajtási parancsnoka (Governor), aki alatt – figyelemmel a fegyintézet kapacitására, sajátosságaira – egy vagy két helyettes dolgozik. A bv. parancsnok az alábbi feladatokat látja el:

1. kapcsolattartás a fogvatartottakkal,
2. a dolgozókkal való jó kommunikáció kialakítása és fenntartása,
3. jelentések készítése,
4. az előléptetési rendszer kidolgozása.

Az állami börtönökben egyenruhás, hivatásos fegyőrök teljesítenek szolgálatot, akik a börtön működéséért és a rend fenntartásáért felelnek. Az állami börtönökben dolgoznak civil alkalmazottak is, például nevelőként vagy a titkárságokon. Minden állami börtön rendelkezik kijelölt lelkésszel és egészségügyi tiszttel is.

Jelenleg két nem állami fenntartású börtön működik Skóciában – név szerint a Kilmarnock és az Adiewell. Ezek a börtönök is a Börtön Tanács felügyelete alá tartoznak, de ellenőrzésüket és működtetésüket két magánvállalat végzi. A magánbörtönök élén nem parancsnok, hanem igazgató (Director) és ellenőr (Controller) áll, mind a kettőjük kinevezését a Skót Börtön Tanács vezetője

hagyja jóvá. Az igazgató ugyanazokkal a hatáskörökkel rendelkezik, mint az állami börtönök parancsnoka. Az ellenőrzési vezető ellenőrzi a börtön működését és kivizsgál minden olyan esetet, amikor a fegyőrök részéről visszaélést jelentenek. A privat börtönben dolgozó fegyőrök és civil munkatársak munkaköre szintén megegyezik az állami börtönökben betöltött szerepükkel, azonban a privat börtönökben lehetőség van ún. őrizetes fegyőrök (prison custody officers) alkalmazására is, akik olyan feladatokat látnak el, mint például a rabok szállítása.

Mind az állami, mind pedig a privat működtetésű börtönök Őfelsége Börtönügyi Felügyelősége (Her Majesty's Inspectorate of Prisons for Scotland) hatáskörébe tartoznak. E szervezet felelős az egyes büntetés-végrehajtási intézetek szabályos működésének ellenőrzéséért.

A büntetés-végrehajtási jog (prison policy) fejlesztése az Igazságügyi Miniszter hatáskörébe tartozik. Számos tanácsadó testület vagy szervezet segíti ezt a munkát, akik rendszeres beszámolási kötelezettséggel rendelkeznek az Igazságügyi Minisztérium felé. E tanácsadó szervezetek közé tartozik a Skót Börtönszolgálat, Őfelsége Börtönügyi Felügyelősége és a Skót Börtöntanács vezetőjének Központi Kutatócsoportja.

3. Skót büntetés-végrehajtással kapcsolatos jogszabályok

A büntetőeljárásról szóló 1995. évi törvény 11. fejezete számos ítélezéssel, büntetés-végrehajtással és bírsággal (fine) kapcsolatos rendelkezést tartalmaz. Az elsődlegestörvénykezés (primary legislation) fő forrása azonban az 1989-es Börtöntörvény, amely az 1952-es Börtöntörvény konszolidációja. Az 1989-es törvény a büntetés-végrehajtás szinte valamennyi aspektusát szabályozza, mint például a központi irányítást, az elzárást, a kezelést, a szabadon bocsátást és a fiatal bűnelkövetők fogvatartását. A törvény számos alkalommal került kiegészítésre, pontosításra, például 1993-ban és 1994-ben. Előbbi esetben az előzetes letartóztatásból való szabadítás, utóbbi esetében pedig a börtönök privatizációja és a parancsnokok hatáskörének leírása került pontosításra.²

Mivel Skócia az Egyesült Királyság része, ezért több, az Egyesült Királyság által ratifikált egyezmény részese, amelyek az elítéltek kiadatásával és szállításával kapcsolatosak. Kiadatási Egyezmény (1957, 1991. február 13-án ratifikálta az ország), a büntetőügyekben való kölcsönös segítségnyújtási EK határozat (1959, 1991. augusztus 29-én ratifikálta az ország), valamint az elítéltek szállításáról szóló EK határozat (1983, 1985. április 30-án ratifikálta az ország).

2 HUTTON, Neil: Towards a sentencing policy for the use of short prison sentences in Scotland. *Juridical Review*, 2003, 15 (4), 313–329.

4. Az intézményrendszer működése, a büntetések végrehajtásának módja

Jelenleg 15 börtön és fiatalkorú bűnelkövetők számára fenntartott intézmény működik Skóciában. A börtönök mérete meglehetősen változatos, 100 és 1000 közötti fogvatartott befogadására képesek. A skót börtönrendszer nem különböztet meg különböző intézménytípusokat, helyette magukat a fogvatartottakat sorolják be különböző kategóriákba aszerint, hogy milyen biztonsági szintet igényelnek. E kategóriák a következők lehetnek a legszigorúbbtól a legengedékenyebbig:

- „A” Kategória: Olyan fogvatartottak tartoznak ide, akik nemzetbiztonsági kockázatot jelentenek vagy nagyon veszélyesek a közösségre. Ezen elítéltek a büntetésüket maximális biztonsági intézkedések mellett töltik le.
- „B” Kategória: A közösségre nagy valószínűséggel veszélyt jelentő, valószínűsíthetően szökést is megkísérlő fogvatartottak tartoznak ide.
- „C” Kategória: Azon fogvatartottak tartoznak ide, akik valószínűleg nem jelentenek veszélyt a közösség számára, és aki számára megadható a lehetőség, hogy a büntetését a lehető legkevesebb korlátozás mellett töltsse le.
- „D” Kategória: Akik e kategóriába tartoznak, akik a feltételezések szerint nem jelentenek veszélyt a közösség számára, és akik számára a lehetőség adott, hogy nyitott körülménynek között töltsék le büntetésüket.

A fogvatartottak besorolása a fenti kategóriák egyikébe a börtön parancsnokának hatáskörébe tartozik. A besorolás a börtönbe érkezést követő 48 órában megtörténik. A bevett eljárás szerint a fogvatartottat mindig a lehető legalacsonyabb biztonsági szinthez tartozó kategóriába sorolják érkezéskor, de a későbbiekben ez felülbírálásra kerülhet.

Bár a skót börtönök intézményi szinten nem kategorizáltak, a Skót Börtön-szolgálatnak jogában áll elkülöníteni olyan intézményeket, amelyek inkább fogadnak a fenti kategóriák egyikébe tartozó foglyokat. Így bár hivatalosan nincsenek magas vagy alacsony biztonsági szintű intézmények Skóciában, a valóságban vannak olyan börtönök, amelyek gyakrabban fogadnak magas biztonsági szintet igénylő foglyokat. A fogvatartottak szállításáról szintén a Skót Börtön-szolgálat gondoskodik, amely szintén hozzájárul az azonos kategóriába tartozó fogvatartottak azonos börtönökbe kerüléséhez.

Bár az elmúlt évtizedben csökkent az arány, de Nyugat-Európában még mindig Skóciában az egyik legmagasabb a fogvatartottak száma a lakosság létszámához mérten.³ A legfrissebb, 2022-es adatok szerint összesen valamivel több, mint 7500 személy van a rendszerben, többségük férfi elítél.

3 TOMBS, Jacqueline – PIACENTINI, Laura: *Prisons and imprisonment in Scotland*. In: CROALL, Hazel – MOONEY, Gerry – MUNRO, Mary (ed.): *Criminal justice in Scotland*. Cullompton, Willan, 249–269.

<i>Kategória</i>	<i>Fő</i>
Előzetesben letartóztatásban lévő felnőtt férfiak	2103
Előzetesben letartóztatásban lévő felnőtt nők	91
Előzetesben letartóztatásban lévő fiatalok	104
Felnőtt férfi elítéltek	5401
Felnőtt női elítéltek	192
Fiatalkorú elítéltek	89

3. Táblázat. A fogvatartottak száma Skóciában 2021–2022 tárgyévben. Forrás: Skót Börtönszolgálat⁴

A 16 és 21 év között elítéltek nem börtönbe, hanem fiatalokú bűnelkövetők számára fenntartott intézménybe kerülnek. Jelenleg öt ilyen intézmény működik Skócia szerte. A rendszer itt is hasonló, mint a börtönök esetében, azonban lényeges különbség, hogy az ide kerülőknek lényegesen szélesebb rekreációs lehetőségeik vannak, illetve a kapcsolattartás a külvilággal is gyakoribb, mint a börtönben (pl. látogatások rendje).

A 16 év alatti bűnelkövetők otthonba vagy hasonló intézménybe kerülnek. Minimum heti két 30 perces látogatásra jogosultak, illetve joguk van részt venni az életkoruknak megfelelő oktatásban. Nem kényszeríthetők munkára úgy, mint felnőtt társaik, és nem lehetséges magánzárkába zárásuk fegyelmezési célból.

Minden elítélt kötelezhető munkavégzésre, amíg börtönben van. Kivételes esetben a börtön parancsnoka vagy a börtönorvos engedélyezheti a felmentést ez alól. Szintén felmenthetők azok a rabok, akik iskolába vagy tanácsadásra járnak. A beosztás és a munkarend kidolgozása a börtönparancsnok hatáskörébe tartozik, de előzetesen egyeztetésre kerülnek a fogvatartottal is. A munkavégzés helyét és rendjét úgy határozzák meg, hogy minél inkább szolgálja a fogvatartott szabadon bocsájtás utáni társadalmi reintegrációját. A munkavégzés azonban nem lehet olyan jellegű, amely egy másik rab vagy egy börtönőr kiszolgálásával jár, nem terjedhet heti 40 óránál és maximum hat napnál több időre. A raboknak munkájukért méltányos fizetség jár, és táppénzt kapnak, ha betegek vagy indokoltan távol vannak.

Az iskolaköteles korú fogvatartottak számára kötelezően biztosítják az oktatást, de ezen felül valamennyi rab számára adott a lehetőség, hogy olyan oktatási programokban vegyen részt, amely adott esetben megkönnyítheti a társadalomba való visszailleszkedést. E programok biztosítása a börtönparancsnok felelőssége. A C és D biztonsági fokozathoz tartozó elítélteknek

⁴ <http://www.sps.gov.uk/home/home.aspx> (2022. 02. 21.)

lehetőségük van a börtön falain kívüli munkavégzésre vagy külső tanulmányok folytatására, de esetükben is feltételekhez kötött e lehetőség. A fogvatartottat a börtön parancsnokának és az orvosnak is arra alkalmasnak kell ítélnie, ezen kívül a választott munkahely által kínált feltételeknek is meg kell felelniük az elvárásoknak. A kinti munkahelyen dolgozó fogvatartottak szállításáról és felügyeltéről a börtönparancsnok gondoskodik.⁵

A tárgyalás előtt álló, előzetes letartóztatásban lévő rabok nem kötelezhetőek sem munkavégzésre, sem tanulmányok folytatására, de önkéntes alapon mind a kettőben részt vehetnek. Ebben az esetben azonban a munkavégzés és a tanulás feltételei megegyeznek az elítéltekével.

A börtön ideiglenes elhagyásáról szintén a börtön parancsnoka dönt, de a Skót Börtönszolgálat is tehet megkötéseket. Kizárólag a D biztonsági kategóriába tartozó fogvatartottak kaphatnak ideiglenes eltávozást.

Az ideiglenes eltávozásnak hat típusa különböztethető meg: rövid hazalátogatás (maximum 48 óra), karácsonyi és nyári eltávozás (maximum 5 nap), szabadon bocsátás előtti felkészítés céljából adható eltávozás (maximum 5 nap), hosszú hazalátogatás (maximum 5 nap); feltételes szabadságra bocsátás előtti eltávozás (maximum 3 nap) és kíséret nélküli kivételes eltávozás (egy nap).

A fogolyszökés Skóciában is bűncselekménynek számít. A common law szabályai szerint a cselekmény büntetésének nincsen felső határa, és a büntetésnek megfelelő súlyúnak kell lennie. A fogolyszökéstől eltekintve, a börtönből való igazolatlan távollét a börtön belső szabályzatának megsértése, és a cselekményt a börtön belső fegyelmi szabályzata alapján bírálják el. Az ilyen eljárásokban a parancsnoknak a büntetések széles tárháza áll a rendelkezésére: különböző kiváltságok megvonása tizennégy napig, az eredeti büntetés meghosszabbítása legfeljebb tizennégy napig, illetve a saját polgári ruha viselési jogának megvonása korlátlan ideig (Skóciában az elítéltek általában a saját, polgári ruhájukat viselik a büntetés időtartama alatt. Ennek a jognak a megvonása, a formaruha viselésére kötelezés csak fegyelmi büntetés keretében valósulhat meg, jellemzően szökési kísérletért).

A skót börtönrendszer jelenleg nem vezet nyilvántartást az elítéltek ki-sebbséghez tartozásáról.

5. Feltételes szabadságra bocsátás, utógondozás, kegyelem

Skóciában a feltételes szabadságra bocsátás több módja ismert. Az alapelveket a skót elítélti és büntetőeljárás törvény szabályozza.⁶

5 McMANUS, J. J.: *Prisons, Prisoners and the Law*. Edinburgh, Sweet & Maxwell, 1995, 1–165.

6 A skót büntetőeljárásról szóló 1995. évi 46. törvény.

Azon személyek, akiket négy évet meg nem haladó bűncselekmény elkövetése miatt ítéltek szabadságvesztésre, a teljes büntetésük felének letöltése után lehet feltételesen szabadságra bocsájtani (a börtön fegyelmi szabályzatának megsértése miatt, a parancsnok által korábban ismertetett hosszabbítást nem számítva). Abban az esetben, ha a feltételes szabadságra bocsátás időtartama alatt újabb bűncselekményt követ el, úgy a teljes büntetést köteles letölteni, melybe a büntetés felfüggesztése óta eltelt idő nem számít bele. Az újabb bűncselekmény elkövetéséért megállapított büntetést a skót jogrendszer külön kezeli. A fenti feltétel csak azon elítéltekre vonatkozik, akiket a bűncselekmény elkövetéséért jogerősen szabadságvesztésre ítéltek, a szabálysértésből eredő elzárásokra nem vonatkozik. Ha a személyi feltételek adottak, az egy évet meghaladó, de négy évnél nem súlyosabb szabadságvesztéssel büntetett elítélt ún. felügyelet melletti feltételes szabadságra bocsátható. A felügyelet melletti feltételesszabadságra bocsátás legfeljebb tizenkét hónapig tarthat, vagy a büntetés hátralévő időtartamáig, ha az kevesebb. Ilyen esetben az elítélt a lakhelye szerint illetékes önkormányzat felügyelete alatt áll, és az önkormányzat által előírt kapcsolattartási és egyéb szükséges szabályokat betartani köteles. A kapcsolattartási és együttműködési szabályok megsértése esetén az elítélt a le nem töltött büntetését börtönben letölteni köteles.

Az elítéltet írásban értesítik róla, hogy fontolóra vették a feltételes szabadságra bocsátását, és hogy küldjön meg minden olyan iratot, kérelmet, amit az eljárás során fontosnak tart.

Az elítélt által összekészített iratokat kiegészítik a börtön nyilvántartásában található adatokkal, jelentésekkel, és ezt az anyagot kapja meg a feltételes szabadságra bocsátásról döntésre jogosult bizottság. A bizottság az alábbi szempontok alapján dönt a kérdésben:

- az elítélt által elkövetett bűncselekmény természete, körülményei,
- az elítélt magaviselete a börtönben,
- a visszaesés és bűnismétlés esélye,
- az elítélt megtett-e mindent, hogy a bűncselekményét jóvátegye (sértetti nyilatkozat).

A fenti szabálytól eltérően minden négy évnél hosszabb időtartamú szabadságvesztésre ítélt személy jogosult a feltételes szabadságra bocsátásra „engedély” alapján, amennyiben a büntetésének legalább a kétharmadát letöltötte. Az engedély feltételeit a feltételes szabadságra bocsátásról döntésre jogosult bizottság állapítja meg, és jóváhagyás esetén a felügyelet melletti feltételes szabadságra bocsátással ellentétben a szociális ellátásért felelős állami szervezetek felügyelete alá tartozik a végrehajtása. Abban az esetben,

ha a feltételes szabadságra bocsátás időtartama alatt újabb bűncselekményt követ el, úgy a teljes büntetést köteles letölteni.

Valamennyi feltételes szabadságra bocsátás egyik előfeltétele a jó magavi-selet. Ebbe beletartozik az ismételt bűnelkövetés elkerülése, illetve a szaba-dítás követő reintegráció a társadalomba. A másik fontos előfeltétel az elítélt folyamatos felügyelete az előírt időtartamra. Ezt jellemzően nem a rendőrség látja el, hanem az elítélt lakhelye vagy tartózkodási helye szerint illetékes önkormányzat vagy szociális szolgálat erre a célra speciálisan képzett szociális munkásai. A feltételes szabadságra bocsátás szabályai a bizottság által megha-tározott időtartamig tartanak, amennyiben ilyen nem került meghatározásra, abban az esetben az eredeti bírósági ítéletben meghatározott időtartamig.

Ha a szabadságra bocsátás feltételeit az elítélt megsérti, abban az esetben kibocsájtják az elfogatási parancsot, és a rendőrségnek kell a büntetési-végrehajtási intézetbe szállítani az elítéltet, ahol végrehajtják a fennmaradó büntetését.

A skót jogrendszer csak az egyéni kegyelem formáját ismeri, és a skót első miniszter (miniszterelnök) diszkrecionális jogköre, amelyet a király vagy ki-rályónő által átruházotturalkodói kegyelem formájában gyakorol. Az uralkodói kegyelmet csak nagyon ritka esetekben alkalmazzák.

Az utógondozás alapvetően a helyi önkormányzat szociális szervezeti egy-ségének feladata, de komoly szerepet kapnak a különböző civil szervezetek és az egyházak. A feladatuk a szabadított személy társadalomba történő reintegrációjának elősegítése, illetve a visszaesés kockázatának csökkentése. Ebből a célból segítséget nyújtanak a lakhely keresésben, a munkavállalás-ban, és tájékoztatást adnak a különböző jótékonyági és civil szervezetek által tartott programokról.

6. Befejezés

A tanulmányban szereplő ország büntetés-végrehajtási rendszerét és szer-vezetét megvizsgálva megállapítható, hogy alapvető eltéréseket mutat a magyar rendszertől. Természetesen az alapvető uniós és más nemzetközi kötelezettségből eredő előírásokat (pl. kínzás tilalma) betartják, de ezektől eltekintve a konkrét fejlődés mindkét esetben más. Ez egyrésztől betud-ható a történelmi, földrajzi okokból eredő tényezőknél. Magyarország esetén máig észrevehető az egykori szovjet hatás például a börtönrendszer felépítésén, a hierarchikus, katonai alapokon nyugvó személyi állományon. A másik oldalon a nyugati tagállamok esetében teljes más a szemlélet, itt sokkal inkább a nevelés, reszocializáció látható célként, illetve az intézmény-

rendszer – hasonlóan más rendészeti feladatokat ellátó szervekhez, például a rendőrséghez – is sokkal inkább épít a civil állami és társadalmi elemekre, mint a kettő korábban megnevezett ország, vagy akár, mint Magyarország. Ez egyrésztől észrevehető abban, hogy Skóciában a feltételes szabadságra bocsátás során a felügyeletet a helyi önkormányzat látja el, de abban is, hogy az elítéltek nem formaruhában töltik a szabadságvesztésüket. További kutatási kérdésként merül fel a két rendszer eredményességének vizsgálata, a lehetséges teljesítményindikátorok összehasonlítása a fent említett rendszerszintű különbségek figyelembevételével.